

VODA:
ЧИМ УВІЙДУТЬ В ІСТОРІЮ
НИНІШНІ КЕРІВНИКИ
КРИМУ?

→ 3

**КРИМ. ГОСТРИЙ
НАПРЯМ:**
МІЖНАЦІОНАЛЬНІ
ВЗАЄМИНИ

→ 6

№ 47
щоп'ятниці
18.11.2016

КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ

ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНА
УКРАЇНСЬКА
ГАЗЕТА

www.svitlytsia.in.ua

УВАГА! КОНКУРС

До Дня української писемності та мови (9 листопада) газета «Кримська світлиця» оголошує конкурс есеїв «Крим для мене це...». До участі запрошується учнівська та студентська молодь, доля якої тісно пов'язана з Кримом.

Ідея конкурсу – через світовідчуття учнів і студентів дізнатися, що є Крим для молодого покоління.

До участі в конкурсі приймаються роботи українською мовою у друкованому варіанті обсягом не більше двох сторінок (A4) у форматі Microsoft Word, шрифт і розмір літер всіх частин – Times New Roman, 14 pt, міжрядковий інтервал – 1,0. У супровідному листі просимо вказувати відомості про автора із зазначенням даних для зворотного зв'язку. З метою безпеки дозволяється вказувати творчий псевдонім. Конфіденційність гарантується. Роботи оцінюватиме компетентне журі.

За результатами конкурсу переможці отримують такі нагороди:

- **1 місце:** публікація твору на шпальтах англomовного випуску «Кримської світлиці» для закордонної аудиторії (видання номера заплановано на грудень 2016 року) + річна передплата на «Кримську світлицю»;
- **2 місце:** публікація твору на шпальтах «Кримської світлиці» + пам'ятні подарунки;
- **3 місце:** пам'ятні подарунки. Есеї надсилати на електронну адресу редакції: krumsvitlytsia@gmail.com

Кінцевий термін подання робіт на конкурс – 21.11.16 р.

ВИХОВАННЯ ПО-КРИМСЬКИ

«Добро має бути з автоматом»: «урок патріотизму» для сімферопольських «юнармієців»

БЛАГОСЛОВЕННЯ НА ЯНИЧАРСТВО: АСИМІЛЯЦІЯ КРИМСЬКОЇ МОЛОДІ ПІД ОМОФОРМ ЦЕРКВИ

«Ніхто двом панам служити не може: або одного зненавидить, а другого буде любити, або буде триматись одного, а другого знехтує» (Мт 6:24), – повчав свого часу Син Божий Своїх учнів. Цю аксіому можна застосувати, зокрема, щодо кримських єпархій Української православної церкви Московського патріархату (УПЦ МП). Якщо у вільній Україні ця релігійна структура ще намагається довести, що Москва нею не керує, то на окупованих територіях від весни 2014 року все «українське» в ній цілковито і незворотно загубилося за «московським».

СЕРГІЙ КОНАШЕВИЧ

Без представників «традиційної для Російської Федерації конфесії» наразі не обходиться жоден захід, пов'язаний з окупаційними силовими структурами та адміністрацією півострова. Найбільш яскраво це виявляється у праці кримських служителів УПЦ МП не лише з російським військовим і правоохоронним контингентом, а й зі шкільною та студентською молоддю, відлученою від батьківщини і наведеною на любов до «отечества»: саме таким терміном іменується

держава, що наразі утримує Крим під своїм контролем.

«ВЕЛИКЕ РОСІЙСЬКЕ СЛОВО»

16 жовтня 2016 року в Ялті урочисто відкрився II з'їзд кримських русистів. Разом з контрольованими Росією «керівниками» півострова учасників форуму привітав митрополит Сімферопольський і Кримський (УПЦ МП) Лазар: «Благодатним Промислом Божим кожен з нас причетний до долі Святої Русі та її великої православної культури. Підвалиною кожен

ної цивілізації є слово, бо воно є програмою, що змушує людину діяти. Тому в наш доленосний і непротий час саме велике російське слово покликане сіяти в серцях людей єднання, добро, мир, допомогати нам йти вузьким рятівним шляхом Христової істини й любові. Слово нашої святої Матері-Церкви протягом багатьох століть чинило й нині продовжує чинити найбільш сприятливий, позитивний вплив на державне, політичне і громадське життя. У сучасному глобальному просторі боротьба за збереження чистоти російського слова, за діяльне

продовження великої місії російської словесності має цілковито особливе значення». Цією промовою наділений високою духовною владою син тернопільської землі поблагословив кримських викладачів російської мови та літератури на подальшу асиміляцію дітей і молоді півострова, додавши слова патріарха Російської православної церкви Кирила: «Через російську мову передається наш культурний духовний код, а російська література формує й закріплює цей код на інтелектуальному рівні».

→ 4

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ І ПЕРЕДПЛАТНИКИ!

Повідомляємо вам, що ви вже зараз можете передплатити наше видання на 2017 рік. Вартість річної передплати – 153,28 грн. **Індекс: 90269.**

Оформити передплату можна через Інтернет, для цього потрібно зайти на сайт ДП «Преса», де подана детальна інформація, а також у будь-якому відділенні «Укрпошти».

Передплачуйте газету «Кримська світлиця», підтримайте кримчан!

КОРІННІ НАРОДИ: ІСТОРІЯ КРИМСЬКОТАТАРСЬКОЇ МОВИ

→ 7

У Львові на II Кримському форумі колишніх політв'язнів комуністичних режимів, представників національно-визвольних рухів та правозахисників його учасники одноставно прийняли звернення до світової спільноти. Адже, на їхню думку, саме незасуджені злочини комунізму стали зернами нового чекістського режиму в Росії, який зруйнував цивілізаційні перспективи російського народу і нині розкидає увесь світовий лад. На совісті цього режиму – війна в Грузії, анексія Криму, війна на сході України, погрози на адресу країн Прибалтики, ядерний шантаж усього світу, злочинні бомбардування мирних мешканців Сирії. І цей перелік злочинів неминуче буде продовжено, якщо згаданий режим не зупинити.

ІГОР ГАЛУЩАК

Зокрема, у зверненні йдеться, що останнім часом силу підливних акцій та інформаційної війни відчули на собі також країни демократичного Заходу. На жаль, рівень їхньої наївної довірливості й нездатності розрізняти правду та кремлівську брехню стає дедалі небезпечнішим. Як наслідок, прийняті ними рішення часто неефективні, а іноді й помилкові. Виклик, кинутий путінським режимом усій світової спільноті, дуже небезпечний.

КРИМСЬКИЙ ФОРУМ

У ЛЬВОВІ УЧАСНИКИ II КРИМСЬКОГО ФОРУМУ ПРИЙНЯЛИ ЗВЕРНЕННЯ ДО СВІТОВОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ

Рівень цієї небезпеки насамперед відчувають в'язні радянсько-кремлівського режиму – люди, що пізнали цинізм, облудність і злочинність цього режиму на власній долі. Тому вони рішуче застерігають уряди й народи демократичних країн від нових ілюзорних спроб «умиротворення агресора». Адже шукати середне арифметичне між добром і злом означає потурати злу.

Учасники насамперед висловлюють щирю солідарність із кримськотатарським народом, змушеним переживати другу за останні 72 роки масову трагедію, і засуджують переслідування кримських татар з боку окупаційного режиму, зокрема, заборону діяльності його вищого представницького органу – Меджлісу кримськотатарського народу. Насильницький шлях, обраний

керівництвом цього народу для боротьби за його права, не лише викликає захоплення, а й морально зобов'язує інші народи виступити на його захист.

Деокупація Криму, відновлення територіальної цілісності України, захист прав і свобод людини, корінного кримськотатарського народу і всіх етнічних груп Криму – це тест для совісті всього світу. Будь-яка поступка агресорові, яка приносить позірний мир, буде обтяжена подальшими світовими катаклізмами. Отже, повернення Криму до складу України необхідне як акт відновлення справедливості, законності і світового ладу. Україна і вся світова спільнота повинні виробити «дорожню карту» для забезпечення права кримськотатарського народу на самовизначення на своїй історичній території у складі України.

Також вони вимагають припинити викрадення і вбивства кримських татар на окупованому півострові, розслідувати обставини скоєних злочинів і притягти до відповідальності їхніх винуватців. Правозахисники наполягають на негайному звільненні всіх громадян України, яких незаконно утримують у тюрмах і слідчих ізоляторах на території Росії, у тимчасово окупованому Криму та на контрольованій бойовиками частині території Луганської та Донецької областей. Міжнародну спільноту закликали водночас вимагати від Російської Федерації припинити демографічну інтервенцію та спроби насильницьким чином змінити етнічну картину Криму.

Відновлення територіальної цілісності України в міжнародно визнаних кордонах є необхідною передумовою для забезпечення миру і демократичних свобод на сході країни та в Криму. Нині військова агресія Російської Федерації вимагає мобілізації зусиль усього українського народу для захисту національного суверенітету. В цих умовах успіх демократичних перетворень в Україні – головний фактор перемоги над агресором. Натомість осуд чинного режиму в Росії стосується російського народу тільки тією мірою, якою він підтримує злочинні дії свого керівництва. Ненависть, насильство й облуда, на яких зростає путінський режим у Росії, здатні підірвати процес примирення і взаємної співпраці, завдяки якому зароджувалась нова Європа.

Вже тепер національний егоїзм, недовіра й гордіня, історичні порухи стають азартною грою, що здатна отруїти весь корпус міжнародних відносин. Такий шлях визначить подальші поступки ще більшому популізму, але не дасть можливості вирішити проблеми сучасного світу. Тим часом нікому не під силу змінити старий як світ закон: незасуджені й неспокутувані злочини стають зернами нових злочинств. З усіх локальних чи світових криз вихід завжди один і той самий – повернення до тих цінностей, що лежать в основі людської цивілізації. Саме ці цінності споріднюють нас із динамічним сучасним світом. І віднайти мир і безпеку, зрікаючись цих цінностей, неможливо.

НА МАЙДАНІ ПРОЙШЛА МИРНА АКЦІЯ НА ПІДТРИМКУ ПОЛІТВ'ЯЗНІВ

8 листопада в Києві відбулась акція «Підтримаймо політичних в'язнів разом!». Захід символічно приурочений до дня народження колишнього політв'язня Геннадія Афанасьєва. На Майдані Незалежності зібрались усі небадужі до в'язнів Кремля.

ЛІНА ГОЛУБ

«Нас все більше, але ми всі разом. Ми єднаємось навколо нашого горя. Ми єднаємось заради свободи, заради волі наших бранців», – сказав Геннадій Афанасьєв.

Учасниками акції стали батьки політв'язнів Валентина Виговського і Ста-

ніслава Клиха та активісти правозахисних організацій.

«Я впевнений, що наші діти будуть вдома, і перемога буде за нами», – сказав Петро Виговський, батько засудженого в Росії українця Валентина Виговського.

У руках учасники акції тримали аркуші паперу з іменами політичних в'язнів, які зараз перебувають у неволі в Російській Федерації.

Ольга Афанасьєва, мати колишнього політв'язня Геннадія Афанасьєва, побажала родичам затриманих терпіння і надії, а самим політв'язням – триматись і вірити.

Активісти закликали українців підтримати ув'язнених і випустили в небо повітряні кульки, які начебто є символом віри в те, що всі бранці Кремля незабаром стануть вільними.

КНИГА

ЯК НАСПРАВДІ
ВІДБУВАЛАСЬ
ОКУПАЦІЯ

Нову книгу про Крим презентовано в Києві минулого тижня. «Наша книга «Окупація Криму» розпочинає серію книг під назвою «Русский мир» проти України», – повідомила під час презентації видавець, генеральний директор холдингу «COOP Media» Алла Шоріна. – Наступні дві книги будуть про Донбас та Луганщину».

ІГОР СВІТЛИЧАНИН

Автор книги, кандидат історичних наук, політичний експерт Володимир Головка впевнений, що ступінь впливу України на внутрішньополітичні процеси та інформаційне середовище нашого північного сусіда недооцінений: «На відміну від росіян українці мають більше можливостей, проте вони їх не використовують. Книга «Окупація Криму» умисно написана російською мовою. Ми хочемо, щоб вона потрапила в Росію та в окупований Крим».

Книга описує події, що розгорталися в 2014 році на очах всього світу, але доповнена фактами, які під час захоплення півострова були приховані від сторонніх очей. Автор під час презентації звернув увагу, що книга – це не лише опис подій, а й спроба розібратися в передумовах та наслідках окупації Криму.

«Нам необхідно знайти відповіді на запитання «що відбулося?» та «як на це реагувати?» – зазначає Володимир Головка. На його думку, держава в особі центральної української влади має чітко окреслити свою кримську стратегію. «Якщо держава не займе проактивну позицію в кримському питанні, то йтиметься вже не стільки про повернення Криму, скільки про ризик дестабілізації країни в цілому», – підбиває підсумок автор.

«Написана простою мовою книга читається легко. Її варто почитати тим, хто не знає, як насправді відбувалася окупація», – написав на своїй сторінці в Facebook голова ГО «Євромайдан-Крим» Сергій Мокренюк. На думку співкоординатора кримського Євромайдану, в книзі «... інколи (присутні – авт.) занадто «прости» висновки, які побудовані на відсутності бачення всієї картини. Не всі фактори автором ураховані, але для читання раджу – міф про «кримчан-зрадників» підірвано. Це варіант легкого публіцистичного матеріалу для широкого кола читачів», – зазначає він.

Будь-яка масштабна господарська діяльність людини є втручанням у природні процеси, що порушує їхній плин і рівновагу в довкіллі. Однак здійснювати цю діяльність можна відповідально, пам'ятаючи про те, що на цій землі мають жити люди й після нас, або керуючись лише мотивами власного зиску та інтересом цієї хвилини. Чим увійдуть в історію нинішні керівники Криму?

ВАЛЕРІЙ ВЕРХОВСЬКИЙ

Зараз «передова російська наука» енергійно доводить, що від Північно-Кримського каналу екології Криму була сама шкода. Заблочення, підтоплення, просочування... Цікаво, що розвідки з водного питання Криму пишуть науковці з Москви, Санкт-Петербурга та Воронежа – безумовно, звідти їм видніше.

У геологічному розумінні Крим – це три зони: Гірський та Передгірський Крим, Східний Крим (Керченський півострів) та Північний, рівнинний Крим. Останній з названих розташований на вапняках; це колишнє дно моря. Вапняк – цінна корисна копалина, але недостатньо надійна, нетривка платформа, поведження з якою потребує пильності та зваженості. Якщо додати нехай і невелику, але таку, що час від часу нагадує про себе, сейсмічну активність, то розробка надр Криму створює низку проблем. Простіше кажучи, видобуток у північній частині півострова нафти, газу чи води несе в собі ризик утворення порожнин, розламів, зсувів, посиленій імовірністю землетрусу, наслідки якого передбачити неможливо.

Тому за всіх екологічних наслідків його експлуатації, з його колосальними втратами води на шляху до споживача, з тією даниною, яку довелося віддати Херсонщині під затоплення Каховським морем, – Канал все одно виглядає меншим злом.

Міжнародні норми забезпеченості водними ресурсами становлять одну тисячу кубічних метрів на людину – це критичний мінімум, нижче якого цивілізоване життя неможливе. Тобто Криму з його населенням у два з половиною мільйони людей необхідно два з половиною мільярди метрів кубічних води.

ВОДА

Скажімо, в Ізраїлі (сукупна площа якого з Палестинською автономією приблизно дорівнює кримській) з водою не краще, а населення цієї країни становить понад вісім мільйонів. Власних водних ресурсів там 150 кубометрів на мешканця, проте сільське господарство забезпечує 95% потреб країни. Звісно, рис у пустелі там не вирощують, але бавовну культивують, розводять сади й виноградники – власне, чим не приклад для Криму. У цій країні опріснюють сотні тисяч тонн морської води – ресурс, для Криму поки що нечуваний.

Але межа у тисячу кубометрів на особу – не норма, а мінімум. У Криму цей мінімум ледве виконувався за рахунок Каналу, який давав три чверті води. Ще п'ятнадцять відсотків забезпечували річки, решту давали підземні джерела. Треба зазначити, що краща питна вода в Криму саме підземна. Воду з Низу Дніпра можна використовувати лише на зрошення та промислові потреби. Загалом з надр півострова можна видобути лише півмільярда кубічних метрів води, що втричі менше, ніж постачалося Північно-Кримським каналом. Це в теорії півмільярда. А вже необхідно уточнити, що якість

води не завжди відповідає кількості. Це може бути й забруднена «верховодка», й вода, насичена сірководнем. Це може бути цінна в медичному чи харчовому сенсі мінералізована вода, яка аж ніяк не придатна для зрошення.

«Доступні дані про реальний обсяг відбору підземних вод у різні роки змінюються у межах від 161,4 до 319,3 мільйонів метрів кубічних на рік» (Є. Каюкова, Т. Баробошкіна, І. Косінова «Ресурсний потенціал пресних вод Криму»). Йдеться про три тисячі свердловин, пробурених ще за радянських часів і законсервованих на чорний, так би мовити, день. З анексією Криму Російською Федерацією, як з усього видно, цей «чорний день» нарешті настав.

Та подивімося, що станеться, коли здійсниться марення про Крим, назавжди відрізаний від України, ніби її не існує, не існувало, й існувати не може.

Заради доповідей про виконання для кремлівського начальства робиться безумство: питною водою з підземних джерел наповнюють річище Каналу, в результаті чого вода вже стає не питною, забруднюється, змішується з річковою. А оскільки до ремонту й обладнання спо-

АКТУАЛЬНО

руд Каналу руки так і не дохнуть, водовтрати лишаються такими ж високими – від третини до половини всього обсягу. Кримводгосп перетворився на організацію, що губить і останні водні запаси півострова.

Приблизно третину води кримські річки отримують з підземних джерел. Видобуток зі свердловин урешті-решт виснажить ресурси і річкової води. Вся вода в природі перебуває ніби у сполучених посудинах, від переміщення води з одного місця в інше кількість радше зменшиться, ніж зросте. Спроби обійтися без материкових джерел водопостачання нагадуватиме давню російську історію про «трішкин кафтан». Так само сполучені з морем та солоними озерами (наприклад, із Сивашем) підземні води у прибережній зоні. Викачування прісної води зі свердловин призводить до того, що поступово солона вода просочуватиметься під землю, нічого живого на солончаках не ростиме.

Наради у Кримському рескомітеті з водного господарства постійно констатують катастрофічний брак води. У Нижньогірському районі 2016 рік позначився початком екологічної катастрофи. Солончаки почали виникати місцями, плямами. Зусилля нинішньої кримської влади спрямовані на те, щоб забезпечити водою бодай курортну зону Криму. Звісно, можна відмовитися від рису, можна розподіляти воду навіть чайними ложечками потроху в кожне село. Можливо, з часом досвід Ізраїлю чи багатих на нафтодолари арабських країн вдасться освоїти у бідній на нафтодолари Росії.

Та чи варто було шукати щастя біля чужих берегів?

«ДОСТУПНІ ДАНІ ПРО РЕАЛЬНИЙ ОБСЯГ ВІДБОРУ ПІДЗЕМНИХ ВОД У РІЗНІ РОКИ ЗМІНЮЮТЬСЯ У МЕЖАХ ВІД 161,4 ДО 319,3 МІЛЬЙОНІВ МЕТРІВ КУБІЧНИХ НА РІК» (Є. КАЮКОВА, Т. БАРОБОШКІНА, І. КОСІНОВА «РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПРЕСНИХ ВОД КРЬМА»). ЙДЕТЬСЯ ПРО ТРИ ТИСЯЧІ СВЕРДЛОВИН, ПРОБУРЕНИХ ЩЕ ЗА РАДЯНСЬКИХ ЧАСІВ І ЗАКОНСЕРВОВАНИХ НА ЧОРНИЙ, ТАК БИ МОВИТИ, ДЕНЬ. З АНЕКСІЄЮ КРИМУ РОСІЙСЬКОЮ ФЕДЕРАЦІЄЮ, ЯК З УСЬОГО ВИДНО, ЦЕЙ «ЧОРНИЙ ДЕНЬ» НАРЕШТІ НАСТАВ

ВИХОВАННЯ ПО-КРИМСЬКИ

СЕРГІЙ КОНАШЕВИЧ

→ 1

«ПРАВОСЛАВНА КУЛЬТУРА ЯК НАЙВАЖЛИВІША СКЛАДОВА РОСІЙСЬКОЇ ТА СВІТОВОЇ КУЛЬТУРИ»

28 жовтня 2016 року в так званому «Кримському федеральному університеті» було проведено круглий стіл «Духовно-моральне та патріотичне виховання студентської молоді». Захід відбувся за благословенням митрополита Лазаря та за підтримки ректора «КФУ» Сергія Донича, котрий, як сказано у прес-релізі, «доволі велику увагу приділяє питанням взаємодії з Сімферопольською і Кримською єпархією». Під час круглого столу проректор з соціальної та молодіжної роботи «КФУ» Євген Бубнов заявив, що цей «виш» має не просто навчати студентів засад того чи іншого фаху, а й давати їм уявлення про православну культуру як про найважливішу складову російської та світової культури. При цьому промовець не уточнив, як бути з тими студентами, що належать до інших християнських конфесій – наприклад, до того ж католицизму, який об'єктивно значніше спричинився до розвитку світової культури, аніж православ'я (навіть з огляду на чисельність вірян у світовому масштабі), або протестантизму. Також нерозкритим залишилося питання духовно-моральної просвіти у православному ключі серед молоді, яка сповідує іслам, іудаїзм та інші релігії. Втім, пан Бубнов ясно дав зрозуміти: в освітніх установах обов'язково мають вивчатися засади православної культури як світський предмет, який оповідає про культуру та історію «нашої Вітчизни» (слід зазначити, що промовець родом з Сумщини), тому що для Росії, яка править бал у Криму, державо- та культуро-творчі традиції пов'язані саме з православ'ям. Саме тому, на його думку, присутність священників Московського патріархату в навчальних закладах півострова є виправданою.

«Урок патріотизму» в Таврійській школі-гімназії № 20 м. Сімферополь

БЛАГОСЛОВЕННЯ НА ЯНИЧАРСТВО: АСИМІЛЯЦІЯ КРИМСЬКОЇ МОЛОДІ ПІД ОМОФОРОМ ЦЕРКВИ

«Урок патріотизму» в захопленому храмі УПЦ Київського патріархату в селі Перевальному Сімферопольського району

«КЛЯНУСЯ БУТИ ВІДДАНИМ СВОЇЙ ВІТЧИЗНІ Й НАРОДОВІ...»

14 жовтня 2016 року, на козацьке свято Покрови, на стадіоні «головного управління МНС Росії по Республіці Крим» відбувся урочистий захід з нагоди зарахування 32-х учнів Сімферопольської академічної гімназії до кадетів МНС Росії. Заради досягнення всієї абсурдно-

ті ситуації варто зазначити, що ця гімназія, яка свого часу входила до числа елітних загальноосвітніх закладів Криму, будувалася за сприяння Української держави і називалася Українською, а після анексії півострова була перейменована на «академічну» і практично повністю переведена на російську мову навчання. Нині ж кілька десятків учнів «деукраїнізованої» гімназії в урочистій обстановці заприсяглися присвятити своє

життя служінню «отечеству». «Лава кадетів-п'ятикласників під гімн Російської Федерації стояла незворушно, як справжні майбутні рятувальники. Урочисто і хвилююче лунали слова присяги: "Клянуся бути відданим своїй Вітчизні й народові, бути у всьому прикладом, щоб стати гідним громадянином і захисником своєї Вітчизни"», – йдеться у прес-релізі події. Крім представників теперішнього кримського «істеблішменту»,

участь у цьому заході від Сімферопольської і Кримської єпархії взяв керівник її відділу із взаємодії з силовими відомствами протоієрей Дмитро Кротков.

ДО ЛАВ «ЮНАРМІЇ»

Залучення кримських школярів до російських парамілітарних та доволасилових організацій з благословення локальної церковної структури, яка досі не розірвала зв'язків з київським осередком, за роки анексії півострова стало традиційним. 29 жовтня 2016 року в Севастополі відбулася урочиста церемонія вступу близько тисячі школярів міста до лав «Юнармії» – військово-патріотичної організації Всеросійського руху школярів, створеного у 2015 році з ініціативи Міністерства оборони РФ і підтриманого президентом Росії Володимиром Путіним. Метою цього руху є зацікавлення зростаючого покоління географією та історією Росії. В урочистій церемонії складання клятви вірності дітьми, разом з «керманічачами» Севастополя, взяв участь керівник відділу релігійної освіти Севастопольського благочиння УПЦ МП священник Михайло Вікторов, який передав школярам благословення митрополита Лазаря і звернувся до них з настановним словом, побажавши «пронести через все життя ті чесноти, якими славиться насамперед російська людина».

«УРОКИ МУЖНОСТІ І ПАТРІОТИЗМУ»... У ВКРАДЕНОМУ ХРАМІ

У другій половині жовтня 2016 року в усіх школах Криму в рамках святкування 15-річчя канонізації РПЦ адмірала Федора Ушакова та 320-річчя створення російського флоту відбулися заходи «духовно-морального» та «військово-патріотичного» спрямування під загальною назвою «Уроки мужності й патріотизму на прикладі святого воїна Феодора Ушакова: Подвиг небесний і земний». Ці заняття проводилися священниками Сімферопольської і Кримської єпархії УПЦ МП за благословенням митрополита Лазаря та за сприянням кримського «міністерства» освіти, науки і молоді. Висвітлення вшанування «великого російського флотоводця, адмірала флоту Російського, захисника Землі Російської» на сайті єпархії було рясно пересипане словами, похідними від «Росія» і написаними з великої літери.

Помічник командувача ЧФ РФ протоієрей Олександр Бондаренко благословляє севастопольських призовників на службу в російських збройних силах

Кримським школярам «просвітелі» в рясах розповіли, що Федір Ушаков був відомий не лише неодруженістю, доброчинністю, молитвою перед баталіями та мешканням у монастирській келії, а й «мудрою політикою і дипломатією» під час створення грецької Республіки Семи Островів під протекторатом Росії і Туреччини та розроблення й укладання конституції Іонічної Республіки (ото вже ця пристрасть до «створення й захисту республік» на теренах інших держав!). Лекцію про оборону «Святої Русі» священник Дмитро Сушко прочитав школярам у стінах вояцького храму в ім'я Дмитрія Донського, настоятелем якого він є. Слід зазначити, що цей храм, який перебуває на території військової частини в селі Перевальному під Сімферополем, відібрано в українських збройних сил навесні 2014 року, раніше належав УПЦ Київського патріархату і був освячений на честь Покрови Пресвятої Богородиці. 1 червня 2014 року проросійські «казакі» «повернули храм у лоно церкви Московського патріархату», напавши на парафіян і змусивши настоятеля залишити територію Криму. При цьому храм, який став пам'ятним прикладом «захисту Святої Русі» за уявленнями теперішніх «господарів» Криму, в списку культових споруд УПЦ МП у Криму не значиться.

«ІСТИННІ ГЕРОЇ ВІТЧИЗНИ»

Свій «урок патріотизму» з учнями одного з четвертих класів у Євпаторії провів помічник місцевого благочинного з питань освіти о. Дмитро Чкана. На початку заняття діти у відповідь на запитання, хто для них є супергероями, називали переважно голлівудських акторів і персонажів.

Після запропонованого перегляду документальної стрічки про Федора Ушакова священник підвів школярів до тієї думки, що взірцями для наслідування, крім згаданого адмірала, є «істинні герої Вітчизни», «духовні покровителі Росії, до яких зі щирими молитвами звертаються росіяни»: Ілля Муромець (мощі якого зберігаються у Києво-Печерській лаврі), Сергій Радонезький, Олександр Невський, Дмитро Донський і, звичайно ж, «супергерой наших днів» – Володимир Путін, якого було б дивно не побачити у цьому переліку.

«ФОРМУВАННЯ РОСІЙСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ»

За підсумками проведення цих занять митрополит Лазар звернувся до кримського «міністра освіти» Наталії Гончарової з подячним листом, у якому назвав духовно-моральне і патріотичне виховання підростаючого покоління в Криму одним із сьогочасних першорядних завдань, для досягнення якого важливими є спільні зусилля православної церкви і держави. При цьому ієрарх зазначив, що «святий праведний воїн» Федір Ушаков за життя показав істинний приклад любові до Бога, ближнього та «Богом береженої Вітчизни нашої». Церква, держава та вітчизна, ясна річ, мають на увазі не українські.

Логічним же завершенням «формування російської ідентичності» в юних кримчан під опікою місцевих душпастирів є благословення їх на «ратне служіння» у російській армії, вояків якої, зокрема, «немає» у зоні АТО на Донбасі. Так номінально «українська» церква «допомагає» Україні втрачати своїх молодих громадян у Криму.

ТИМ ЧАСОМ...

ПРЕДСТАВНИКИ «ФОНДУ МАЙНА КРИМУ» ВДЕРЛИСЬ ДО ЦЕРКВИ

8 листопада 2016 року о 14.00 до кафедрального собору УПЦ Київського патріархату в Сімферополі завітали шість співробітників так званого Фонду майна Міністерства майнових та земельних відносин Криму і вимагали відчинити їм усі приміщення для огляду. Більше того, вони намагалися незаконно проникнути на перший поверх церкви, аби опечатати його. Про це повідомив архієпископ Сімферопольський і Кримський Климент.

За словами владика Климента, в цей момент він був відсутній і тому спілкувався з представниками «фонду майна» телефоном. Розмова велась на підвищених тонах – делегація від «фонду» вимагала негайної присутності архієпископа.

«Вони прийшли до церкви, коли мене там не було та влаштували скандал працівникам, які перебували всередині будівлі, і вимагали негайно викликати мене. Показували рішення суду, за яким вони нібито мають право у мене забрати повністю все приміщення кафедрального собору. Хоча рішення суду на сьогодні стосується виключно першого поверху церкви», – наголосив владика.

Архієпископ також зазначив, що після цього прецеденту він не має жодних сумнівів, що відберуть всю будівлю, а не лише ту площу, яка зазначена у рішенні «суду».

«Фонд майна Криму 20 років, коли півострів був під юрисдикцією

України, «боровся» за це приміщення і робив усе, щоб церкви Київського патріархату в ньому не було. Ті ж самі люди, які це робили за України, продовжують цю політику і зараз», – наголосив владика. Він також додав, що наразі триває знесення ринку, що поруч із церквою, тому приміщення собору стає дуже привабливим, адже там можна розмістити торговельний центр для тих, кого виженуть зі зруйнованих торгових місць.

Нагадаємо, що згідно з рішенням так званого Апеляційного суду міста Севастополя Кримська єпархія Української православної церкви Київського патріархату повинна сплатити «Міністерству майнових та земельних відносин Республіки Крим» півмільйона рублів та звільнити 112 кв. метрів на першому поверсі Кафедрального собору святих Рівноапостольних князів Володимира і Ольги у місті Сімферополі.

ІНФОРМАЦІЯ ІА «ГОЛОС КРИМУ»

ЗАЯВА

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ВІДРЕАГУВАЛО НА ДІЇ КРИМСЬКОЇ «ВЛАДИ»

Міністерство культури України висловлює занепокоєність та глибоку стурбованість ситуацією, в якій опинилися релігійні організації Української православної церкви Київського патріархату на території окупованого Кримського півострова.

Віряни Української церкви страждають за власні переконання, адже чітко визначили свою громадянську позицію та підтвердили незаконність анексії частини України Російською Федерацією. Про це йдеться в офіційній заяві Міністерства культури України.

«До Мінкультури постійно звертаються вірні Кримської єпархії Української православної церкви Київського патріархату із заявами щодо порушення їхніх прав окупаційною владою півострова. Вони заявляють про перманентний тиск з боку влади, погрози віруючим, порушення їхніх прав і свобод, а також захоплення культових споруд. Останній факт, який підтверджує цю ганебну тенденцію, був зафіксований 8 листопада 2016 року в місті Сімферополі, коли до Кафедрального собору Української православної церкви Київського патріархату увірвалися шість співробітників «Фонду майна Криму», організації, створеної російською окупаційною владою, аби опечатати культову споруду та перешкодити діяльності української релігійної громади», – йдеться у документі. «У зв'язку з цим, закликаємо світове співтовариство та громадські інститути звернути увагу на системні порушення прав віруючих, які зафіксовані стосовно української православної спільноти в анексованому Криму, а також надати їм належну міжнародну правову оцінку й не допустити подальшого порушення релігійних прав вірних Української православної церкви Київського патріархату окупаційною владою півострова», – наголошується у заяві.

ІНФОРМАЦІЯ ІА «ГОЛОС КРИМУ»

ІНТЕРВ'Ю

Експерт з правових відносин у міжнародній сфері Інституту демократії ім. П. Орлика Наталя Беліцер уже була гостем редакції «Кримської світлиці». Тоді ми спілкувалися про те, як прогнозована екологічна та демографічна катастрофа, яку тягне за собою відключення водопостачання Північно-Кримським каналом та безумовна відмова Російської Федерації від варіантів отримання електроенергії з України, вплине на життя «заручників», у стані яких опинилися сотні тисяч громадян України на теренах півострова. Сьогодні наша розмова про міжнародні відносини, які в Криму після його деокупації буде необхідно привести до тих норм, що відповідають сучасному міжнародному праву.

ІГОР СВІТЛИЧАНИН

– Пані Наталю, як Ви вважаєте, чи не стало причиною сьогоденного стану речей в Україні, зокрема з Кримом, саме демократія?

– Ні, не вважаю. Навпаки, бракувало демократії! Адже сучасні правові норми відрізняються від традиційного уявлення про те, що демократія – це воля більшості. В даному випадку – більшості населення Криму, яке переважно російське та російськомовне. А справжня демократія – це, мабуть, насамперед урахування, надійне забезпечення і гарантування прав меншин!

І особливо такої категорії меншин, які не мають власної державності, і є корінними народами. При справжній демократії Україна мала б ще 1996 року після ухвалення нової версії Конституції закріпити законодавчо статус корінного народу, надати його представникам відповідні права, визнати колективні права корінних народів, а це дуже серйозний блок міжнародного права! І це було б демократією, і тоді ситуація була б зовсім іншою. Замість цього, орієнтуючись саме на настрої російської і російсько-

АЛАНДСЬКІ ОСТРОВИ, ЯКІ НАЛЕЖАТЬ ФІНЛЯНДІЇ, – ТЕРИТОРІАЛЬНА АВТОНОМІЯ ЕТНІЧНИХ ШВЕДІВ І ШВЕДОМОВНИХ. НА ОСТРОВАХ ШВЕДИ Й ШВЕДОМОВНІ СКЛАДАЮТЬ АБСОЛЮТНУ БІЛЬШІСТЬ НАСЕЛЕННЯ, В НИХ ПРАВА ПРОСТО «ЗАШКАЛЮЮТЬ», І ДО ТОГО Ж ВОНИ ЗАБЕЗПЕЧЕНІ МІЖНАРОДНИМИ ГАРАНТІЯМИ. ТАК ОСЬ, ТАМ ПРОЖИВАЮТЬ ТАКОЖ ЕТНІЧНІ ФІНИ І ФІНОМОВНІ В СИТУАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ МЕНШИНИ, ДО ТОГО Ж ДИСКРИМІНОВАНОЇ! ЦЯ МЕНШИНА ДІЙСНО ПОТРЕБУЄ ЗАХИСТУ, НА ЩО ФІНЛЯНДІЇ НЕОДНОРАЗОВО ВКАЗУВАЛИ ВСІ МОНІТОРИНГОВІ СТРУКТУРИ: РАДИ ЄВРОПИ, ООН ТОЩО

мовної більшості Криму, Україна йшла у них на повіді, й саме наслідком такої зовсім не демократичної політики і стало те, що сталося в 2014 році...

– Ви працюєте над законопроектом, що стосується корінних народів. Коли він набуде чинності і коли ми повернемо Крим у відповідне правове поле, то куди буде віднесено українців, які населяють Крим? От ми розрізняємо: корінні народи, ми виділяємо там «давні народи», великі групи з яких оселилися в Криму в сиву давнину, але в сучасному світі в них є і національні держави...

– Це – національні меншини! Давайте будемо дотримуватися чистоти термінології. Вірмени, греки, поляки, білоруси і навіть росіяни формально є в Україні ніким іншим, як національними меншинами.

Абсолютно окрема справа – з українцями Криму. Є в сучасній міжнародній правовій системі такий термін, як меншина в меншині. Це абсолютно усталене уявлення, що деякі групи осіб, що належать до титульного етносу в масштабах усієї держави, де-факто перебувають у стані меншини на території, де більшість складає одна з національних меншин. Національна меншина в Україні – росіяни, в українському Криму вони є більшістю населення. Тому українці, яких у Криму менше, мають усі права згідно з міжнародним законодавством про національні меншини. Незважаючи на те, що вони належать до титульного етносу. Це – нормальна річ, це не тільки Україна така «унікальна». Ось вам приклад: Аландські острови, які належать Фінляндії, – територіальна автономія етнічних шведів і шведомовних. На островах шведи й шведомовні складають абсолютну більшість населення, в них права просто «зашкалюють», і до того ж вони забезпечені міжнародними гарантіями. Так ось, там проживають також етнічні фіни і фіномовні в ситуації національної меншини, до того ж дискримінованої! Ця меншина дійсно потребує захисту, на що Фінляндії неодноразово вказували всі моніторингові структури: Ради Європи, ООН тощо. Тобто це звідти, насправді, походить термін «меншина в меншині» і норма про те, що їхні права мають бути потужно захищені в рам-

ках міжнародного права про національні меншини.

– Чудовий варіант, але він, прямо скажемо, – зовсім не відомий нефакхівцям...

– На жаль, так. Хоча я на всіх можливих площадках завжди на це звертаю увагу. До речі, і в «Кримській світлиці» десь у 90-х роках у мене була публікація саме на цю тему...

– Отже, як, на Вашу думку, правильно в історичному і культурному розрізі подавати етноси, представники яких живуть нині в Криму? Це – корінні народи, це «давні» народи, які з правової точки зору є просто національними меншинами, але ж візьмемо, приміром, вірмен, які живуть у Криму вже більше 600 років...

– Одразу репліка: є таке поняття, як «автохтонний». Але автохтонна національна меншина це і є традиційна, класична національна меншина. І це – різниця! Автохтонна меншина не є корінним народом, бо як би довго вона не жила тут, але у неї є етнічно споріднена власна батьківщина. У вірмен, у греків й усіх інших. І в цьому – принципова відмінність від автохтонного корінного народу і будь-якої національної меншини.

– Тут є певний формальний момент: є вірмени від дідів прадіда, які там з'явилися через сто років після предків кримських татар, і приблизно стільки ж у нас є вірмен, що оселилися в Криму, втішки від негараздів сучасної вже Вірменії. Ви ж розумієте, що це люди з геть різних національних спільнот, яких об'єднує тільки назва і згадки про мову в перших та мова в других? А для греків, предки яких приїхали ледь не за часів Гомера, які зараз є румами й урумами, – сучасна Греція є батьківщиною? Вона є близькою для фанаторівських греків, які в Криму лише 200 років, а перші – 2000! Здається, формально це, може, і правильно, але по людськи якось дивно їх об'єднувати в загальну національну меншину?

– Так, але тут – це специфіка ситуації. На жаль, передбачити в міжнародному праві цю різницю: етнічна група одна, мова одна, ну, не будемо торкатися там греків, урумів і еллінських

ФАКТИ

КОРИННІ НАРОДИ – народи, які проживають у багатоетнічних суспільствах незалежних країн і є нащадками тих, хто населяв країну або географічну область, частиною якої є дана країна, споконвіку, у період її завоювання або колонізації або в період встановлення наявних державних кордонів. Щодо місцевого населення тієї чи іншої країни використовують терміни аборигени, автохтони, тубільці чи корінне населення, однак у юридичних документах не використовуються.

АБОРИГЕНИ – корінні жителі певної території, які мешкають на ній з давніх-давен, тобто від початку її існування.

АВТОХТОНИ – первісне населення тієї чи іншої землі.

ТУБІЛЬЦІ – загальна назва будь-якої тубільної місцевої популяції, етносу чи нації, яка володіла конкретною територією раніше за прийшли панівні популяції, етноси чи нації, і має соціальну систему, відмінну від аналогічних систем сусідніх чи прийшлих панівних популяцій, етносів і націй.

греків, але з вірменами зробити дрібнішу категоризацію цих двох груп, роз'єднати їх неможливо. Бо вся міжнародна правова теорія і практика стосовно етнічних, етнокультурних меншин на території будь-якої держави спрямована переважно на можливість саме підтримання їхньої етнокультурної ідентичності. Тобто мова – це і для тих, хто раніше депортований, і для тих, хто приїхав пізніше. Звідси медіа, навчання, освіта, щоб по максимуму забезпечити потреби, які тут у них спільні. А політичні права – ані тим, ані іншим не належать у тому обсязі, який має бути у корінних народів.

– Чи не вважаєте Ви, що Росія навмисно формувала міграційні потоки свого населення на Крим значною мірою з представників власних нацменшин, денационалізація яких за межами їхніх етнічних територій «природним чином» кидала їх у обійми «руського мира», і це був один з інструментів подальшої денационалізації та русифікації і кримського населення?

– Вважаю, ні, це, скоріше, продовження сталої радянської практики, ніж новітня кампанія.

– У Криму помітно багато представників народів Поволжя, а «просто» татари зараз уже є четвертою за чисельністю національною групою, і є прозора тенден-

ція створення загального контингенту «татар Криму»...

– Так, це реальна загроза, особливо враховуючи те, що, принаймні, в англійській термінології вже наполегливо просувається застосування саме такого словосполучення: Tatars of Crimea на заміну Crimean Tatars... Саме через ці загрози тенденції точиться тривала дискусія серед кримськотатарської спільноти про відмову від накинutoї їм самоназви на користь къырымлы, кримці тощо, – щоб підкреслити окремішність цього народу, що не належить до татар взагалі. Це – спротив саме таким тенденціям!

– Наскільки надійно ті законопроекти, які зараз терміново готуються, зможуть захистити права корінного й автохтонних народів Криму?

– Ми робимо все можливе.

– Й останнє запитання: чи потрібен окремий закон для захисту прав «меншини в меншині», якою є українці в Криму, щоб історія з «кримською весною» 2014-го не могла повторитися?

– Ні. Я сподіваюся, що в деокупованому Криму ситуація вже буде на рівні сучасної демократії, до якої болісно, повільно, але йде Україна! І це значить, що існуючих міжнародних норм і договорів, ратифікованих Україною, буде цілком достатньо, щоб забезпечити права української меншини в меншині.

УРОКИ МОВИ

На сторінках нашої газети вже публікувалися матеріали у рубриці «Корінні народи», де висвітлювалися історія, побут, культура, релігія тощо етносів, виникнення та існування яких нерозривно пов'язані з Кримом. Продовжуємо цикл народознавчих статей про кримських татар, і в цьому номері подаємо нарис про кримськотатарську мову.

ХАЛІСЕ ЗІНЕДІН

Кримськотатарська мова – рідна мова кримськотатарського народу, історичною батьківщиною якого є Крим.

Кримськотатарська мова належить до кипчацької групи тюркських мов, має три діалекти: а) північний, або степовий – çölşivesi б) середній, становить ядро сучасної літературної мови – orta yolaq şivesi в) південний, або прибережний (на основі цього діалекту розвивалася стара літературна мова) – yalıboylu şivesi

У зв'язку з депортацією кримськотатарського народу з Криму (1944 р.), компактність мовних груп була зруйнована. Змішання народу, його становище призвело до того, що зникло діалектне мовне середовище. Межі між діалектами почали стиратися, і цей процес триває й досі.

Мови багатьох народів Середньої Азії, Кавказу і Закавказзя, Поволжя та Сибіру (туркменська, казахська, узбецька, кумицька, турецька, азербайджанська, гагаузька, татарська та інші) близькі до кримськотатарської мови. Кримськотатарською мовою говорить значна частина кримських і приазовських греків.

Як і всі тюркські мови, кримськотатарську мову філологи відносять до так званих аглутинативних мов, тобто тих, у яких слова і їхні форми утворюються шляхом приєднання афіксів до кореня.

Кримськотатарська мова має давні традиції, її лексичне багат-

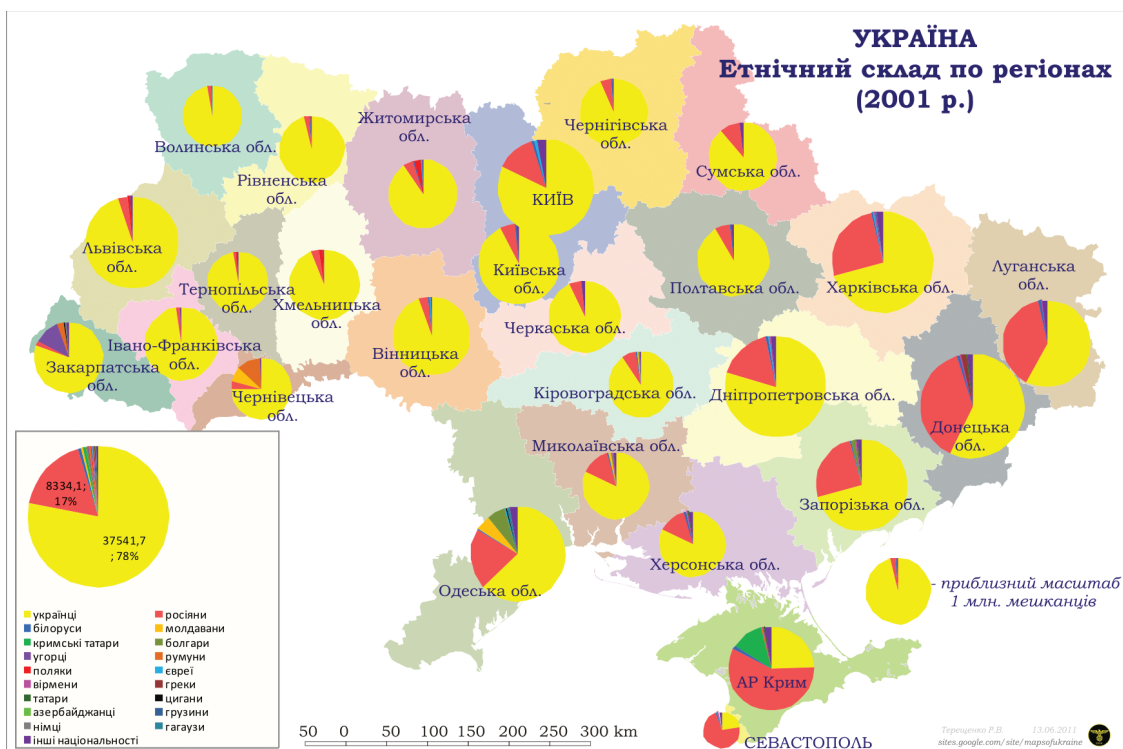
ство постійно поповнювалося і розширювалося через впливи арабської, перської, грецької, російської та інших мов.

Писемно-літературна мова кримських татар не є однорідною. Ця неоднорідність зберігалася доти, доки з початку 30-х років ХХ століття не почала вирізнятися нова кримськотатарська літературна мова.

Протягом семи століть (до 1928 року) кримськотатарська мова, як і більшість тюркських мов, користувалася арабським письмом, з 1928 року – латинізованим, а з 1938 року користується кириличною графікою. З 1 вересня 2016 року відбувся офіційний перехід на латиницю.

Це був невеличкий екскурс в історію кримськотатарської мови. Мабуть, у багатьох виникло іноді бажання ближче ознайомитися і навіть вивчати кримськотатарську мову. Тож маємо нагоду розпочати. Отже, не гаємо часу, а проведемо його з користю. Адже «скільки мов ти знаєш, стільки разів ти людина». І почнемо з привітання.

- Selâm aleyküm – в перекладі з арабської мови означає – Мир вам.
- Aleyküm selâm – так кримські татари відповідають на привітання.
- Selâm чи Meraba – Привіт – так молодь вітає одне одного.
- Добрий ранок – Hayırlı sabalar
- Добрий день – Hayırlı күnler
- Добрий вечір – Hayırlı aqşamlar
- На добраніч – Hayırlı geceler
- До побачення – Sağlıqnen qalıñız

КНИГА ПІД ЗНАКОМ КРИМУ (З НАВЧАЛЬНОГО ПОСІБНИКА С. КОЧЕРГИ)

КРИМ ВЕЛИКОГО СОНЦЕПОКЛОННИКА

ПАВЛО ГРИГОРОВИЧ ТИЧИНА (1891 - 1967)

Павло Тичина отримав визнання одного з найобдарованіших українських поетів ХХ століття. Водночас динаміка його самореалізації засвідчує, що творчий потенціал не був повністю реалізований унаслідок ідеологічного пресингу тоталітарної системи. Злам П. Тичини зазвичай пояснюють його психологічною тонкістю, душевною тендітністю, що повною мірою проявилася в ранній ліриці поета.

ВИСОКО ОЦІНИВ АЛУПКИНСЬКИЙ ДОРОБОК П. ТИЧИНИ В. СТУС, ЯКИЙ У ПРАЦІ «ФЕНОМЕН ДОБИ» ПІДСУМУВАВ: «КРИМСЬКИЙ ЦИКЛ» – ОСТАННЄ ВІКОНЕЧКО ПОЛИШЕНОГО ХРАМУ ТИЧИНИНОЇ ПОЕЗІЇ, ОСТАННІЙ ШПИЛЬ ЙОГО ГЕНІЮ. ЙОГО МАЛЮНКИ – ГЕНІАЛЬНО ПРОСТІ, ЯК У П. ПІКАССО, ЗРОБЛЕНІ, ЗДАЄТЬСЯ, ОДНІЄЮ ЛІНІЄЮ, НЕ ВІДРИВАЮЧИ РУКИ ОД ПАПЕРУ»

А читача зі своїми віршами юний поет прийшов уже 1912 року. Справжньою літературною подією стало видання його поетичної збірки «Сонячні кларнети», оригінальність і модерністська наснаженість якої не викликають сумніву. Рання поезія П. Тичини належить до європейського символізму й вражає «яскравим, інтенсивним сенсуалізмом» поетичного світосприйняття (Л. Новиченко). Поет убачав свій стиль синтетичним, зокрема, писав: «Ні до якої школи не можу себе зарахувати. У мене є символізм, й імпресіонізм, і навіть футуризм та в деякій мірі імажинізм» (1921).

Пейзаж П. Тичини абсолютно новаторський, багатий найтоншими відтінками емоційного стану ліричного героя. Філософська основа «Сонячних кларнетів» – пантеїзм, захоплення законами Космосу,

гармонією й свободою. Це спричинило розвиток своєрідного тичинівського ідіолекту, що відзначається згущеною асоціативністю, комбінуванням музично-живописної образності. Загалом «кларнетівська» висота П. Тичини вплинула на багатьох українських поетів.

Однак прозорій ніжності, із якою він прийшов до людей, не від-

повідала жорстока пореволюційна дійсність. Спочатку молодий автор як громадянин емоційно вігав проголошення державності України, що видавалася йому національною перемогою («Золотий гомін», «Дума про трьох вітрів»), протестував проти кривавої громадянської війни («Замість сонетів і октав»), але згодом почав поетизувати політичні гасла більшовиків, що особливо відчувається в збірці «Плут». У наступних книгах посилюється намагання П. Тичини осягнути й прийняти пореволюційні зміни, що дозволило йому отримати сумнівну репутацію поета-трибуни. Творчі пошуки були й у зрілій творчості, однак авторська вправність не справляла враження відкриття, а подекуди балансувала на межі бланжовання. Не було завершене чи не найзначніше полотно – симфонія «Сковорода», над якою він працював майже півстоліття.

Певний сплеск щирості й незаангажованого натхнення відчувається в творах, написаних під час Другої світової війни, зокрема в симфонічній поемі «Похорон друга». У 50-60-х роках П. Тичина отримує багато нагород, йому довіряють важливі державні посади, проте поетичні збірки є свідченням опустошення й деградації. Цей процес М. Коцюбинська назвала «корозією таланту». Отож, «князь української поезії», за влучним висловом Ю. Лавриненка, перетворився в «одописця тирана».

Проте з висоти часу рання творчість П. Тичини, попри деформацію його мистецької іпостасі в сталінську добу, заслуговує подальшого ретельного вивчення, пізнання «секретів поетичної творчості». Маловідома сторінка спадщини поета – його кримські вірші. Вони несподівано відкривають нам ще одну грань молодого самобутнього пленера.

Відомо, що в 20-х роках П. Тичина кілька разів побував на Південному березі Криму, який справив на поета сильне враження, зачарувавши своєю красою, наливши його душу «сонячною радістю», подарувавши тремтінням творчих осяянь. «Як чудесно в Криму... Від'їжджати не хочеться» – читаємо в одному з його листів.

П. Тичина побував у багатьох містах, відпочивав, лікувався в кримських здравницях, ознайомлювався з пам'ятками культури й історії. Уперше поет ступив на кримську землю в серпні 1925 року, прибувши на відпочинок до Алушті. У наступні роки зупинявся в Алушці, у «Хараксі».

Тут, у Алушці, написані П. Тичиною найцікавіші кримські вірші, і саме тут, власне, він і відкрив для себе принади Криму, приїжджаючи сюди в молодому віці, очевидно, зі своєю майбутньою дружиною Л. Парук. Кілька віршів автор об'єднав спільною назвою «З кримського циклу» (уперше з присвятою М. Рильському опубліковані в журналі «Життя й революція», 1926 р., ч. 11).

На думку Т. Шумейка, кримським поетам П. Тичини властива особлива чуттєвість і відвертість. У ранніх пантеїстичних творах поет вдавався до тілесних образів, хоча еротизм у нього проявлявся латентно. Але Крим вплинув на авторський почерк. Тут П. Тичина писав вірші, в яких природа й ерос відкрито проникають один в одного. Дослідник вважає, що кримські твори поета є зразком фалічного осмислення символіки сонця. Водночас вони цікаві як спроба показати пластику жіночого тіла. Покажемо у доробку поета є вірш «На світанні». На перший погляд у ньому описується юнка, що виїшла з морських хвиль, «мов у пісні Калевалі». Однак картина ню з доміантою рожевих відтінків на-

справді є лише грою, оскільки за кольористикою й лініями її силуету вгадується захопливий пейзаж кримського ранку, ескіз сходу сонця, яке піднімається над морським плесом і ламаною лінією гір.

Вірш «Пляж» також починається як картина ню. Його героїня втішається ласкою природи, із якою вона відчуває глибоко інтимний зв'язок. Але в цю ідилію вриваються жахливі спогади про пережите під час громадянської війни: пожежа, переслідування, гвалтування. Однак від болісних видінь із минулого її рятує цілюща сила моря, йому вона адресує риторичні звертання. Ясне море стає символом щасливої дійсності, яка торжествує над мороком проклятого минулого.

Високо оцінив алупкинський доробок П. Тичини В. Стус, який у праці «Феномен доби» підсумував: «Кримський цикл» – останнє віконечко полишеного храму Тичининої поезії, останній шпиль його генію. Його малюнки – геніально прості, як у П. Пікассо, зроблені, здається, однією лінією, не відриваючи руки од паперу». Колишній пейзажист вгадується у вірші «В Хараксі», написаному 1937 року. Класичний сонет суттєво відрізняється від більш «розхристаних» за формою попередніх віршів. Та все ж поезія позначена вже знайомою динамікою, яка вказує на загострене відчуття свободи в Криму, піднесений внутрішній стан.

Загалом кримська творчість П. Тичини – це прощальний акорд його безсумнівної «чистої» поезії, яка з часом буде замінена натужною штучністю в доробку останніх десятиліть.

ПУБЛІКУЄТЬСЯ ЗІ СКОРОЧЕННЯМИ, ПОВНИЙ ВАРІАНТ СТАТТІ НА САЙТІ EDUCRIMEA/ ОСВІТА ДЛЯ КРИМУ

У НАСТУПНОМУ ЧИСЛІ «КРИМСЬКОЇ СВІТЛИЦІ»

ПОТРІБЕН ДІАЛОГ З НАШИМИ ГРОМАДЯНАМИ В КРИМУ

На нагальність цієї проблеми звернув увагу экс-міністр курортів і туризму АРК Олександр Лів. Він вказав на недопрацювання української влади в питаннях Криму, на відсутність розуміння нинішніми чиновниками громадян України, які мешкають на півострові.

ГАЗЕТА «КРИМСЬКА СВІТЛИЦЯ»

Всеукраїнська літературно-публіцистична та мистецька газета. Виходить із 31 грудня 1992 року. Свідчення про реєстрацію КВ №12042-913ПР від 30.11.2006 р.

Засновники

Міністерство культури України
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»

Адреса редакції
03040, м. Київ,
вул. Васильківська, 1;
тел.: +38 (044) 498-23-65

Видавець
Національне
газетно-журнальне
видавництво

Генеральний директор
Андрій ШЕКУН
Головний редактор
Віктор Мерзвинський
Дизайн та верстка
Марк Канарський,
Оксана Кочергіна

Поліграфічний комбінат
ТОВ «Тіпографія «Від "А" до "Я"»
м. Київ, вул. Колекторна, 38/40
тел.: (044) 563-18-04, 562-28-51
Розповсюдження і реклама
тел.: +38 (044) 498-23-64
Редакція не публікує колективні
листи та звернення
Публікуючи проблемні матеріали,
редакція, окрім спеціально
обумовлених випадків, подає лише
авторський погляд.
Передрук і відтворення текстових
та ілюстративних матеріалів
«Кримської світлиці» – тільки
з письмового дозволу редакції.

Передплата на газету
Передплатна ціна на 2016 р.:
1 місяць – 14,44 грн.;
півріччя – 86,64 грн.

У передплатній ціні враховано
вартість доставки до вашої
поштової скриньки і вартість
оформлення абонемента.

Передплатний індекс
90269

Наклад 1000 прим.
Ціна договірною

47

94020
820157
4